

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Sect. 1. Quænam ex quatur causis perfectior sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

S E C T I O I.

Quenam ex quatuor causis perfectior sit.

I.

Osunt hæc causæ comparari, vel in ratione & perfectione entis, vel in ratione cauſandi, & perfectione quam in illa habent: estque hæc posterior comparatio formans (vt ita dicam) & per se ad præſens pertinens: tamen, quia causalitas conſequitur rationem entis, & est proprietas seu attributum eius, ideo maior perfectio in cauſando conſequi ſolet ex maiori perfectione in eſſendo: & ideo non poſſumus ita poſtერიem comparationem facere, vt priorem omnino omittamus.

Comparantur intrinſeca cauſe ad extrinſecas.

II.

PRImò igitur certum eſt, comparando materiam & formam ad efficiens & finem, illas eſſe cauſas minus perfectas ex ſuo genere, tam in eſſe, quam in cauſalitate. Probat, quia cum ſit comparatio inter genera, illud eſt præferendum alteri, in quo forma & perfectiſſima ſpecies excedit perfectiſſimam alterius generis, vt colligitur ex doctrina Ariſtot. lib. I. de Cælo, c. II. tex. 115. & 116. vbi docet metiri perfectiones potentiarum ex eo, quod in vnaquæq; maximum eſt: ſed ſupremum efficiens, & ſupremus finis ſuperant quamcunque materiam vel formam, vt per ſe notum eſt: ergo. Item in genere entis, materia & forma ſunt entia incompleta, & aliquo modo in perfecta, & hoc intrinſecè includunt ex vi ſuarum rationum, & in tota ſua latitudine, efficiens autem & finis, minimè, ſed quo ens fuerit magis completum, actualius, & perfectius, eo per ſe loquendo, aptius erit ad perfectam rationem efficientis, vel finis exercendam. Item materia & forma in ipſo modo cauſandi imperfectionem includunt, quia non cauſant, niſi componendo: efficiens autem & finis, quæ ſunt cauſe extrinſecæ, per ſe loquendo nullam inuoluunt imperfectionem in cauſalitate ſua.

Comparantur inter ſe forma & materia.

III.

SECundò comparando materiam ad formam dicendum eſt, formam præſtare materiam tam in ratione entis, quam in ratione cauſe. Hæc aſſertio præcipuè habet locum in materia & forma ſubſtantiali: de quibus ſatis tractatũ eſt ſuprà, cũ de his cauſis ageremus, vbi vtramq; partem oſtendimus ex eo, quod forma plus actualitatis habet quàm materia: vnde ipſa eſt, quæ cõplet rei eſſentiam, & quæ eſt principium omnium operationum & perfectionum cõpoſiti. Ex quo intelligitur, comparationem hanc in ratione cauſe debere intelligi reſpectu cõpoſiti, nimirum, quatenus hæc duæ ſunt cauſe illius: nam ſi comparatio fiat inter materiam & formam, præſertim materialem ad inuicem, ſic magis propriè videtur cauſalitas materiæ in formam, quam formæ in materiam, quia dependentia talis formæ à materia eſt magis à priori, vt à proprio ſuſtentante: dependentia vero materiæ à forma magis eſt à poſtერიore, vt à conditione ſeu actualitate requiſita ad cõnaturalem & debitum ſtatum materiæ, vt in ſuperioribus dictũ eſt. Neq; hoc obſtat, quo minus materia in genere entis ſimpliciter ſit minus perfecta, licet ſecundum quid in aliqua conditione excedat.

IV.

Accidentali, ne forma perfectior ſit ſuo ſubiecto, an imperfectior.

Quocirca, ſi hæc comparatio extendatur ad formam accidentalem, & ſubiectum eius, intelligenda proportionaliter eſt reſpectu concreti, vt formaliter conſtituti in tali ratione: ſic enim perfectius cauſatur à forma accidentali, quam à ſubiecto, & ſub eadem conſideratione forma accidentalis excedit ſubiectum, quatenus comparatur ad illam, vt actus ad

potentiam: tamen ille exceſſus tantum eſt ſecundum quid: nam abſolute in perfectione entis ſubiectũ primarium accidentis eſt ſubſtancia, quæ ſimpliciter perfectior eſt. Et in ratione etiam cauſandi, ſubiectum magis eſt cauſa accidentis, quam eõuerſo, quia ſubiectum ſimpliciter ſuſtentat accidens in ſuo eſſe, accidens vero vt ſic ſolum accidentaliter perficit ſubiectum, & ad ſuumum aliquando eſt conditio, vel diſpoſitio neceſſaria ad ſui ſubiecti conſeruationem. Atq; ex his duabus comparationibus colligere licet, abſolute loquendo de generibus cauſarum, materia eſſe in primo & inſimo gradu, in ſecundo eſſe formam, ſolum ergo ſuperet, vt finem & efficiens inter ſe comparemus.

Finis & efficiens inter ſe comparantur.

Dico tertio: Si finis & efficiens in perfectione entitativa comparantur, neutrum eſt perfectius alio, ſed eiſdem ſunt perfectionis, quamuis in ratione formalis illa perfectio exprimitur, quam in ratione efficientis. Probat, quia prior pars, quia finis & efficiens, ſumpta in tota latitudine ſua, non neceſſario diſtinguuntur in ratione entis, ſed eõim in idem coincidunt, quod maxime contingit in perfectiſſimo efficiente, & in perfectiſſimo fine: hæc namque duæ rationes in vna & eadem re coniunguntur, nempe in Deo: ergo comparando hæc duas cauſas in ſuo genere, & in ſummo veriusque, neutra excedit alteram. Et ratio propria eſſe videtur, quia vtraque harum cauſarum ex ſuo genere dicit perfectionem ſine imperfectione, & vtraque, vt habeat ſummam perfectionem poſſibilem in ſuo genere, requirit inſinitam perfectionem ſimpliciter in genere entis, & ideo neutra ex ſuo genere alteram neceſſario excedit.

Posterior vero pars declaratur, nam in fine propria & formalis ratio cauſandi eſt bonitas & perfectio eius, vt ſuprà dictum eſt: efficiens vero cauſat per ſuam formam ſeu naturam vt ſic: & ideo dicitur cauſa finalis formalis exprimere perfectionem & bonitatem quam cauſa efficiens, quod magis pertinet ad diſtinctionem ex conceptibus noſtris, quam ex ipſa re. Hinc vero proportionaliter intelligitur, in aliis agentibus & finibus ſæpe etiam hæc duas cauſas eſſe eiſdem perfectionis, quatenus quolibet agens aliquo modo propter ſeipſum operatur, vel quatenus operatur propter finem vniucum, ſeu ſibi ſimilem, vel æqualem: aliquando vero cauſam efficientem ſuperare in perfectione finalis, quãdo finis eſt proximus, & non vltimus, ſapius vero & connaturalius finem excedere in perfectione cauſam agẽtem, nam quando cauſa agens non eſt ſummè perfecta, vt optimo modo operetur, propter aliquod excellẽtius bonum operatur.

Dico quartò: Si finis & efficiens comparantur in ratione cauſandi, in multis etiam habent æqualitatem, in aliis vero ſe mutuo excedunt ſecundum proprias ac præciſas rationes formales, ſimpliciter autem cauſa finalis conſecutur primam, ac præcipuam in cauſando. Vt breuius agamus, totam conſolutionem hanc in Deo, qui ſuprema cauſa finalis & efficiens eſt, declaremus. Quamquam enim omnia, quæ in Deo ſunt, prout in eo ſunt, ſint æque perfecta, vel potius vna perfectio, tamen prout à nobis variatributa ſecundum proprias ac præciſas rationes concipiuntur, intelligimus vnum ex ſuo genere eſſe eminentius alio, vel munus aut opus vniuſ, munere alterius, quomodo dicunt Theologi miſericordiam eſſe maximam virtutem in Deo. Sic ergo comparando rationem cauſe efficientis & finalis, inueniuntur æquales primo in effectibus, quia non poſſet cauſa efficiens perfectiſſima habere plures, vel nobiliores effectus, quam poſſit finalis cauſa etiam ſummè perfecta, & eõuerſo: nullus enim effectus eſt à Deo, vt ef-

inefficiente, qui non sit propter eum vt vltimus finis, & e contrario. Imo vltius addi potest in hoc etiam esse æqualitatem, quod sicut omnes effectus omnium causarum efficientium sunt à primo efficiente, ita omnes effectus omnium causarum finalium sunt à supremo fine, & mutua proportionem: sicut omnes effectus omnium causarum finalium sunt in suo genere à primo efficiente, ita omnes effectus omnium causarum efficientium sunt in suo genere à supremo fine. Tertiò est in hoc etiam quædam æqualitas, quod vtrique ex his causis ex suo genere dicitur perfectionem simpliciter, vnde neutra includit imperfectionem, vel limitationem, aut dependentiam, vel aliquid simile, & sicut vna est connexa (vt ita dicam) cum altera in causando, ita etiam vicissim altera cum illa: neutra tamen dici potest propriè dependens ab altera, sed effectus ipsi sunt dependentes necessario ab vtraque, seu à Deo sub vtraque ratione. Et ita patet prima pars assertionis.

Secunda declaratur, quia ratio causæ efficientis in hoc multum videtur excedere, quod influxus eius est maximè proprius & realis per essentialiam dependentiam & emanationem effectus ab illa, vnde efficiens propriissime dicitur dare esse effectui, & Aristoteles illud definiuit esse principium, vnde incipit motus, seu productio vel factio rei. Et hinc etiam ortum habuit vt effectus, cum sit adæquatum correlatiuum causæ, per Antonomiam ab efficiendo nominetur, propter quod Stoici solam causam efficientem nomine causæ dignam censuerunt, vt patet ex Seneca epistol. 66. & Laetio in vita Zenonis. Finis autem excedit primum in hoc, quod est veluti vltimus terminus in quem omnis actio efficientis dirigitur, ita vt, si ita fas est loqui, dicere possimus efficiens fini deservire, & Deum ipsum sibi quodammodo ministrare, dum quidquid agit, propter se operatur. Et ob hanc rationem, cum effectus aliquo modo sit propter suam causam (parua enim propter generatam potest causalitatem indicare) tamen per Antonomiam de solo fine dicitur, esse propter quem res fit, & hinc etiam Socrates solam causam finalem, causam appellauit apud Platonem in Phædone. Deinde ac præcipuè videtur superare finis in hoc, quod ipse est primum initium & principium omnis actionis, quia ipsummet efficiens excitat & allicit ad efficiendum: quod, quamuis in primo efficiente inueniatur absque causalitate finis in ipsum efficiens, sed tantum in externam actionem eius, nihilominus secundum eam rationem intelligimus primum motorem, vel (vt ita dicam) primum procuratorem omnis causalitatis esse finem. Qui propterea appellari solet *Prima, & causa causarum*, vt notauit Albertus libro secundo Physicorum tractatu secundo capite quinto, vbi quosdam alios ordines inter has causas considerat, sed illi quos explicauimus, videntur esse præcipui.

Sed quæri tandem hic potest, quod supra hic reuoluimus, an hæc inæqualitas causarum tanta sit, vt Analogiam inter eas constituat in ratione causæ. Ad quod breuiter dicendum est cum communi sententia, ratione causæ non esse vniuocam, sed analogam, primo quidem propter rationem supra tractatam, quod causa accidentium & substantiarum non est vniuocè causa. Secundo, quia ratio causæ dicta de Deo & de materia & forma, non potest esse vniuoca propter eandem rationem, qua nec ratio entis aut cuiuslibet aliteris prædicari realis communis Deo & creaturis potest esse vniuoca. Quæ duæ rationes non solum probant rationem causæ in communi, sed etiam rationem causæ efficientis (& idem est de fine) non esse vniuocam, siue vt communis est causæ efficienti accidentium & substantiarum, siue vt communis est primæ causæ & secundis, propter essentialiam dependentiam secundarum à prima. Quod maxime verum est, si comparantur in virtute causandi:

nam si comparantur in actione ipsa, non est tam propria analogia, eo quod & actio ipsa quid creatum sit, & sæpe vnamet actio sit ab vtraque causa, quod in superioribus tactum est.

Præterea comparando materiam & formam inter se, nulla apparet inter eas Analogia in ratione causæ, tamen si conferantur cum fine, videtur sane alia ratio Analogiæ hic intercedere. Nam efficiens propriissime influit esse: materia autem & forma non tam propriè influunt esse, quam componunt illud per se ipsas, & ideo secundum hanc rationem videtur nomen causæ primò dictum de efficiente: ad materiam aut vel formam esse translatum per quandam proportionalitatem. Vnde licet illæ duæ causæ sint propriè partes essentielles, & principia intrinseca rei naturalis, causæ verò dictæ videntur per dictam Analogiam, licet iam secundum communem vsum simpliciter sit illis tribuendum nomen causæ.

At verò comparando inter se causam efficientem & finalem, mihi quidem videtur, si nominis impositionem & vim attedamus, primò & maximè dictum esse de causa efficiente, cuius influxus & notior est, & maximè realis, & propriissime attingens ipsum esse, quod communicat effectui. Quoad rem tamen significatam, iam dictum est propriè & aliquo modo primario conuenire causæ finali. Non video autem quæ sit necessitas constituendi propriam Analogiam inter has duas causas modò à nobis propositas, finem scilicet ac efficientem, si per se comparantur, & cæteris paribus ex parte effectus, & secundum totam perfectionem, quam vnaquæque potest habere in suo ordine, quod est comparare rationem finis & efficiētis, prout in Deo sunt. Nam vtrique conuenit propriè & intrinsecè ratio causæ, & in ea possunt concipi, vt habentes aliquam conuenientiam verà ac propriam, & non habent inter se dependentiam essentialiam in ea ratione, quamuis habeant connexionem, vt declarauimus: nulla est ergo ratio Analogiæ inter ipsas: erit ergo sub ea ratione nomen vniuocum. Nec enim repugnat nomen alioqui Analogum ad plura, vniuocè aliquibus conuenire, vt inferius dicemus tractando de Analogia entis & accidentis. Et hæc de hac comparatione sunt satis.

SECTIO II.

Utrum causa possint esse sibi inuicem cause.

Actio dubitandi est, quia causa, vt supra est dictum, est prior effectui, & consequenter effectus posterior causa; ergo non potest id quod est effectus, esse causa suæ causæ: alioqui vel esset simul prius & posterius, vel non omnis causa esset prior suo effectui. Nec satis faciet si quis respondeat, non repugnare idem esse prius & posterius altero natura tantum, & secundum diuersas rationes: nam prioritas naturæ, quæ in causa requiritur respectu effectus, non est tantum prioritas secundum vnā vel alteram considerationem, sed est absoluta prioritas, quæ dici potest præsuppositionis, quatenus, absolute loquendo, in causa debet præsupponi esse, vt causare possit. Vnde sic concludi potest: in causa absolute supponitur esse ad esse effectus, nam effectus non habet esse nisi media causalitate, & ad causalitatem simpliciter supponitur esse in causa: ergo ad esse effectus simpliciter supponitur esse in causa: ergo causa simpliciter & omni ratione debet esse prior naturæ effectui: nam prioritas naturæ non videtur esse aliud quam quædam prioritas præsuppositionis: ergo fieri non potest vt causa sit effectus suæ causæ.

In contrarium autem est, quia Aristoteles agens de causis, illud docuit axioma, quod à cæteris Philo-

Ddd 5

X.

XI.

I.

Dubitant ratio pro parte negativa.

II.

Rationes affirmatiue partis.